

"ואני תפילה" המהות של איש יהודי!

מפני מה זכה מרדכי היהודי לגדולה?

מתוך התבוננות במאורעות נס ההצלה בפורים נראה ללא כל ספק כי האיש אשר נבחר משמים להיות הגורם המרכזי לנס זה הוא מרדכי היהודי. כאן עלינו לעמוד על נקודה חשובה ביותר - מה המעלה בגינה זכה לגדולה ולתהילת עולם, ומה מלמדנו הדבר הלכה למעשה.

כמדומני שבכדי להכיר את סוד ההצלחה של מרדכי היהודי, ובמה היה כוחו גדול, יש לעיין בדברי חז"ל בהם נגלה כי השאלה כבר נשאלה בבית המדרש.

תפילה - סוד ההצלחה של מרדכי היהודי!

וזה לשון המדרש רבה (פ' תצוה פל"ח אות ד'): "מי גרם למרדכי לבוא לידי הגדולה הזאת? אמור - שהיה מתפלל בכל שעה שנאמר (אסתר ד, א): "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה" (ופירש במהרז"ו: "וסיפא דקרא: "ויזעק זעקה גדולה ומרה" - היינו תפילה), מאחר שראה עצמו בגדולה לא הגיס לבו ולא עמד מן התפילה אלא "וישב מרדכי" - כשם שהיה מתחילה".

הרי שלימדונו חז"ל במה נתייחד מרדכי היהודי ומהו סוד הצלחתו - שהיה מתפלל כל שעה בין בשעת צרתו ובין בשעת גדולתו!

מקור נוסף לכוח התפילה של מרדכי היהודי מצינו בתרגום על הפסוק:

פורים דיליה

"איש יהודי היה בשושן הבירה ושמו מרדכי" (אסתר ב, ה) - ואיתא בתרגום: איש חסיד היה מודה ומתפלל לפני האלוקים על עמו בשושן הבירה ושמו מרדכי.

הדברים אף נשנו והושלשו בדברי התרגום: "ביום השביעי כטוב לב המלך ביין" (אסתר א, ז), ומתרגמין - ומרדכי הצדיק התפלל לפני ה' מן היום הראשון של המשתה עד היום השביעי שהוא שבת.

ועל הפסוק "ובכל יום ויום מרדכי מתהלך לפני חצר בית הנשים" (שם ב, יא) כותב התרגום - ובכל יום ויום מרדכי היה מתפלל ומהלך לפני החצר שבבית הנשים לדעת את שלום אסתר ומה נעשה בה.

כך גם על הפסוק: "ומרדכי יושב בשער המלך" (שם ב, יט) פירש התרגום - ומרדכי מתפלל והולך ויושב בשער המלך.

מבואר אפוא שמרדכי היהודי היה שרוי בתפילתו בכל זמן וזו היתה כל מהותו - בין קודם שהופיעה הצרה, בין בעיצומה של הצרה, כך גם לאחר שחלפה הצרה ואף לאחר שזכה לגדולה.

זוהי הסיבה שמרדכי היהודי הגיע לגדולה וכל נס הפורים התגלגל על ידו!

מהות האדם - תפילה!

כך מצינו גם בדוד המלך ע"ה שהתפילה היוותה את מהותו וכל מציאותו, וכמו שאמר הוא זצ"ל בתהלים (קט, ד): "ואני תפילה", ופירש במצודת דוד זצ"ל: "ואני תפילה - אני איש תפילה". ורש"י זצ"ל פירש: "ואני מתפלל אליך תמיד".

הרי לן שהתפילה אצל דוד המלך ע"ה לא היתה בגדר "הנהגה", אלא היא שימשה חלק מרכזי באישיותו.

"מבעה זה אדם" - לשון בקשה

ויש להוכיח מדברים מפורשים בחז"ל כי המעלה להיות "איש תפילה" אינה אמורה להיות נחלתם הבלעדית של אנשים גדולים כמו דוד המלך

"ואני תפילה" - המהות של איש יהודי!

ע"ה או מרדכי הצדיק ע"ה, אלא על כל אחד ואחד מאתנו לשאוף להיקרא "איש תפילה", כי זה כל האדם.

הגמרא במסכת ב"ק (דף ג:) אומרת: "מאי מבעה? רב אמר: מבעה זה אדם - דכתיב (ישעיה כ"א, יב): "אמר שומר אתא בוקר וגם לילה, אם תבעיון בעיו".

ומבאר בזה המשגיח רבי שלמה וולבה זצ"ל בספרו עלי שור (ח"א עמ' כז): המילה "מבעה" שורשה מלשון "בעיו" דהיינו תפילה ובקשה, וכאשר התנא מגדיר את האדם הוא משתמש בלשון "מבעה" - ה"מבקש", אשר זהו תמצית מהותו של האדם. זאת מפני שהתפילה יותר מכל פעולה אחרת - מסמלת את מהות האדם.

התפילה אינה אמצעי אלא המטרה!

כאשר התבוננתי בדברים, הכתה בי השאלה: אם אכן זוהי עצם תכונת האדם כל אחד באשר הוא - להיות מתפלל ומבקש לפני קונו, מדוע הנהגותינו בנושא זה של "תפילה" אינן עולות בקנה אחד עם מהות ברייתנו? ונראה לומר שמדובר בטעות אשר קנתה לה שביתה בלב ההמון, ומקורה בחוסר ידיעה מהי תפילה.

המחשבה הראשונית של האדם שמטרת התפילה לשמש כאמצעי למילוי צרכיו, וכאשר הינו סובל מבעיה כל שהיא אשר מדאיגה את רוחו, או שהדברים אינם מתנהלים כרצונו, ואין מי שיכול לסייע בעדו, או אז פונה הוא להקב"ה בתחינה - בבקשת עזרה. אך כשאין לו כל קושי ומועקה - למרות שמתפלל הינו שלוש פעמים ביום, אינו עושה זאת אלא רק בכדי למלא את חובתו...

אבל האמת יורה דרכו: תפילה איננה רק האמצעי להשיג את צרכנו מהבורא יתברך, אלא היא התכלית והיא המטרה, בין אם השגנו על ידה את מבוקשנו בין אם לאו!

פורים דיליה

ולכן על האדם להקפיד להתפלל ולשפוך שיח לפני ריבון העולמים - בנוסף לשלושת התפילות אשר קבעו לנו חז"ל חובה בכל יום, כי עצם התפילה היא התכלית - להיות מתפלל!

יסוד זה פשוט הוא, ובכל אופן נבסס את הדברים מן המקורות.

האדם סובל בכדי לגרום לו להתפלל!

כתוב במדרש רבה (שמות פכ"א אות ה'): "מהו 'ופרעה הקריב'? אלא שהקריב את ישראל לתשובה שעשו. ולמה עשה הקב"ה להם כך? אלא שהיה הקב"ה מתאוה לתפלתן".

המדרש מביא על כך משל: "אמר רבי יהושע בן לוי: למה הדבר דומה? למלך שהיה בא בדרך, והיתה בת מלכים צועקת לו בבקשה ממך הצילני מיד הליסטים, שמע המלך והצילה. לאחר ימים ביקש לישא אותה לאשה, היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה. מה עשה המלך? גירה בה הליסטים כדי שתצעק וישמע המלך. כיון שבאו עליה הליסטים התחילה צועקת למלך. אמר לה המלך: "לכך הייתי מתאוה - לשמוע קולך".

מסיים המדרש: "כך ישראל כשהיו במצרים והיו משעבדים בהם - התחילו צועקים ותולין עיניהם להקב"ה, שנאמר (שמות ב, כג): "ויהי בימים הרבים ההם ויזעקו". מיד "וירא אלוקים את בני ישראל" - התחיל הקב"ה מוציאן משם ביד חזקה ובזרוע נטויה. והיה הקב"ה מבקש לשמוע את קולם פעם אחרת ולא היו רוצין, מה עשה? גירה לפרעה לרדוף אחריהם שנאמר "ופרעה הקריב", מיד - "ויצעקו בני ישראל אל ה'". באותה שעה אמר הקב"ה: לכך הייתי מבקש לשמוע קולכם - אותו הקול שכבר שמעתי במצרים", עכ"ל המדרש.

ומבואר בזה יסוד גדול, אנו רגילים לחשוב שהצורך בתפילה נובע מקיומן של הצרות, וכאשר דבר מה מעיק ומיצר לנו ומצפים אנו לישועת ה' - פונים אנו בתחינה לאבינו בשמים: "קרע רוע גזר דיננו". אם אכן זו האמת

”ואני תפילה” - המהות של איש יהודי!

- מוטב היה שלא יבואו הצרות לעולם וכך גם יתייתר הצורך בתפילות ובבקשות.

אמנם מדברי המדרש למדנו כי ההיפך הוא הנכון - הצרות והיסורין הבאים על האדם ירדו לעולם בכדי להביאו להתפלל, כי הקב"ה רוצה כביכול לשמוע את קולנו ועל כן הוא שולח לנו "סיבות" כדי שנתפלל!

”לכך הייתי מתאווה - לשמוע קולך”

אך באמת יש לשאול מה צורך יש אם כן בכל הצרות והמצוקות - הרי כולנו מתפללים שלוש תפילות ביום, ומדוע נזקקנו לכל ה"תזכורות" לעורר את האדם לתפילה.

אכן התירוץ לזה מתבאר מתוך דברי המדרש הנ"ל, שהרי כבר העיר המשגיח רבנו ירוחם זצ"ל בספר דעת תורה (פרשת בשלח) והמשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ"ל: וכי היאך אפשר לומר שבני ישראל לאחר יציאתם ממצרים חדלו מלהתפלל?! הלוא דור דעה היו ובודאי התפללו להשם יתברך בכל יום יום.

עוד יש לתמוה מהמשל עצמו שהובא במדרש, הרי אותה בת מלכים שניצלה בידי המלך הסכימה להינשא לו, אלא ש"היה מתאוה שתדבר עמו ולא היתה רוצה", ואינו מן ההגיון לומר שהיא לא רצתה לדבר עמו מכל בכל ובודאי שהיתה מדברת עמו כי הרי היא אשתו, ואם כן מהו פשר דבר זה שאמרו חז"ל שהיא לא היתה רוצה לדבר עמו?

המשגיח זצ"ל מתרץ: אמת הדבר שכלל ישראל התפללו בכל יום כמו שגם אותה בת מלכים דיברה עם המלך שנעשה ברבות הימים לבעלה, אמנם "הקול" הנשמע מגרונו ולבו של אדם כאשר הוא בהשקט ובשלוה והוא מצליח בכל דרכיו, שונה הוא בתכלית מה"קול" הבוקע ממנו בשעת צרה, כי קודם ההצלה הקול הוא של בקשה ותחנונים ונובע מתוך ההכרה

פורים דיליה

"שאין עוד מלבדו" ורק הקב"ה יכול לעזור ולהציל, וסוג זה של קול, המלך התאוה לשמוע.

הדברים מדויקים מאוד בלשון המדרש: "לשמוע קול" לא נאמר אלא מתאוה הייתי "לשמוע קולך" - את אותו הקול שכבר שמעתי במצרים שנבע מתוך ההכרה ש"אין לנו על מי להישען אלא על אבינו שבשמים"! המשגיח רבינו ירוחם זצ"ל הוכיח מכך יסוד נורא: דיבור התפילה היוצא מעומק הלב עומד ברומו של עולם יותר מה"נישואין" עצמם עם הקב"ה כביכול, כי כאשר עומד אדם בתפילה לפני קונו אזי הוא דבוק בהשם בתכלית באין כל מסך מבדיל.

והדברים מפליאים!

"הקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים"

כך יש להוכיח מדברי הגמרא במסכת יבמות (דף סד.): "אמר רבי יצחק: מפני מה היו אבותינו עקורים? מפני שהקב"ה מתאוה לתפילתן של צדיקים".

הוא אשר דיברנו: התפילה לא נוצרה בכדי לסלק את הקשיים והצרות, אדרבה היא הנותנת - הקב"ה מביא לאדם סיבות אשר גורמות לו לאדם להבין כי לא נותר לו אלא לפנות לבוראו ולהעתיר בעדו ובעד בני ביתו! התפילה איננה אמצעי להשיג את מבוקשנו, התפילה היא היעד!

מדוע האריך אברהם אבינו ע"ה בתפילתו על סדום?

נביא עוד ראייה ליסוד האמור.

ישנה פרשה מופלאה (בראשית יח, כג-לג) בה אברהם אבינו ע"ה נושא ונותן עם הקב"ה בעתידה של העיר סדום, ומצינו שנשא תפילה לשלומה של העיר, וכמו שכתוב "ויגש אברהם ויאמר" ("ויגש" - מלשון תפילה - עיין רש"י זצ"ל על אתר).

"ואני תפילה" - המהות של איש יהודי!

וכך פנה לקונו: "האף תספה צדיק עם רשע, אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר? האף תספה ולא תשא למקום למען חמישים הצדיקים אשר בקרבה?! חלילה לך מעשות כדבר הזה, להמית צדיק עם רשע, והיה כצדיק כרשע, חלילה לך, השופט כל הארץ לא יעשה משפט"?! הקב"ה גם עונה לו: "אם אמצא בסדום חמישים צדיקים בתוך העיר ונשאתי לכל המקום בעבורם".

המתבונן בפרשה זו ודאי תמה, מהי כל האריכות הזאת? ברגע שאברהם אבינו ע"ה אמר: "אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר", הקב"ה יכול היה לומר לו: "אין חמישים צדיקים", ומדוע אפוא איפשר לו לומר "חלילה לך...?"

יתירה מזו: לשם מה כל טורח הדברים - אולי יש ארבעים, אולי יש שלושים, אולי עשרים, אולי עשרה? מיד כאשר אברהם אבינו ע"ה אמר: "אולי יש חמישים צדיקים בתוך העיר", ניתן היה לומר לו בפשטות: "אין אפילו עשרה"!

אומר המשגיח רבי אורי ויסבלום שליט"א - רואים מכאן ענין נפלא: הנקודה העיקרית בתפילה איננה מילוי הצרכים והבקשות, אלא המטרה היא עצם התפילה, ולכן הבורא יתברך נתן לאברהם אבינו ע"ה לבקש ולהעתיר בתפלתו, למרות שמראש ידוע היה שאין בסדום צדיקים כלל - לא חמישים ולא ארבעים, קול התפילה והבקשה של אברהם אבינו ע"ה נעם לו לאוזניו של בורא עולמים כביכול, ולא עצר בעדו מלהתפלל.

אדם המתבונן בדברים יכול לעשות מהפך מחשבתי בכל מהלך חייו - כאשר פוקדת אותו צרה רח"ל או מצב אחר מצער ומדאיג, תחת לאבד את השלווה ולהיות מודאג טרוד ומתוח - אם ירבה בתפילות ובזעקות מעומק לבו לאביו שבשמים: "אנא שלח לי ישועה" - הצרות ייעלמו מעצמם, שהרי אם הוא מתפלל אין צורך בצרה!

והדברים נפלאים!

למרות שהישועה מובטחת - יש להמשיך בתפילה!

כתוב בפרשת בשלח (שמות יד, טו): "ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי דבר אל בני ישראל ויסעו". ופרש"י זצ"ל: "מלמד שהיה משה עומד ומתפלל". והקשה הרמב"ן זצ"ל מדוע עמד והתפלל והלא מובטח היה שינצלו וכמו שכבר נתבשרו מפי עליון (שם יד, ד): "ואכבדה בפרעה ובכל חילו".

תמיהה דומה מצינו במגילת אסתר (ד, א): "ומרדכי ידע את כל אשר נעשה", והרי מרדכי היהודי ידע בוודאות ברוח הקודש שהשם יתברך יושיע את בני ישראל, וכמו שנאמר (שם, יד): "רווח והצלה יעמוד ליהודים ממקום אחר", ובכל זאת לבש שק ואפר ויצא לרחובה של עיר וזעק זעקה גדולה ומרה. ויש לשאול הרי ידע שלא יטוש ה' עמו ולא יעזוב נחלתו ומדוע אם כן צעק צעקה גדולה והרבה בצומות ובתפילות?

בנתיב דרכנו יתבארו הדברים: למרות שמשה רבינו ע"ה ומרדכי היהודי ע"ה ידעו על ההצלה העתידה לבוא עם כל זאת המשיכו לשפוך שיח לפני ריבון עולמים, כי התפילה איננה רק קרש ההצלה, אלא היא התכלית של הכל - להפוך את האדם ל"ואני תפילה"!

דרך הצדיקים לזעוק בלב שלם - כאילו אינם יודעים מהישועה!

יש להוסיף: חרף מידת הביטחון שהייתה בהם - כי הקב"ה לא יפר את בריתו ורווח והצלה יעמוד לעמו, תפילתם לא נבעה מתוך שאננות אלא זעקו בתפילה מקירות ליבם מתוך הצרה והמצוקה.

וכן הביא השפת אמת זצ"ל (פורים תרל"ד) ונביא את מתק לשונו: "עוד נראה - כי מרדכי ידע שהשי"ת יעזור לבני ישראל בודאי, כמו שכתוב: "רווח והצלה וכו'", וכן כתוב: "ידע את כל אשר נעשה". רק שכן דרך כל הצדיקים, שאף שיודעין הישועה מכל מקום יכולין לצעוק בלב שלם ממש כמו אם לא היה יודע".

"ואני תפילה" - המהות של איש יהודי!

התפילה היא השער לאוצרות השמים!

מלבד האמת הברורה שהתפילה היא תכלית בפני עצמה, ישנו יסוד חשוב אשר אדם החי לאורו נקל יהיה לו להגיע לבחינה של "ואני תפילה":

על האדם לדעת ולשנן: "לא ניתן להשיג מאומה בלי תפילה"!

וכבר כתב הרמח"ל זצ"ל בספרו דרך ה' (ח"ד פ"ה אות א') וז"ל: "ענין התפילה הוא - כי הנה מן הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא, שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך, צריך שיתעוררו הם אליו ויתקרבו לו ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן ימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו לא ימשך להם".

הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל בספרו שערים בתפילה (פרקי פתיחה אות א') מבאר את הדברים: התפילה היא השער והדלת לאוצרות שמים, והגם שזכאי האדם על ידי מעשיו או מכוח דרכי חסדו יתברך לאיזו ברכה או ישועה, ועל אף שהטוב ההוא עומד מוכן בשבילו, לא יבוא לו הטוב אלא על ידי תפילה, שכן היא מהותה - שער שהכל עובר דרכו, ומבלי המעבר בנתיב שער התפילה - לא יצא שום דבר מן הכוח אל הפועל!

"כל הצדיקים לא נענו מעולם אלא בתפילה"!

ומצאתי בספר המידות (שער התפילה פרק א') להמגיד מדובנא זצ"ל שהאריך בדבר זה ובין השאר כתב: "וכל הצדיקים והנביאים הקדושים, לא נענו מעולם בלא תפילה, גם אם היה הדבר ראוי מאת הבורא יתברך והיה נכון מאת האלוקים. כאשר ידענו מבקיעת ים סוף, מירידת המן, והבאר והזולת מהדברים שלא נענו כי אם בתפילה".

הוא אשר אמרנו: התפילה היא שער שדרכו עובר כל השפע!

חוק הוא בבריאה - לא ניתן להשיג מאומה ללא תפילה!

נביא מאמרותיו של המשגיח רבי ירוחם זצ"ל (דעת תורה פ' בראשית עמוד 110) שהרחיב ביסוד זה ותקע לו יתדות בדברי חכמינו ז"ל, ואלו דבריו:

פורים דיליה

"וכל שיח השדה טרם יהיה בארץ, וכל עשב השדה טרם יצמח, כי לא המטיר ה' אלוקים על הארץ, ואדם אין לעבוד את האדמה" (בראשית ב, ה). וברש"י: ובשלישי שכתוב: "ותוצא הארץ" - לא יצאו, אלא על פתח הקרקע עמדו עד יום ו', ולמה? כי לא המטיר, ומה טעם לא המטיר? לפי שאדם אין לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתן של גשמים. וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם וירדו וצמחו האילנות והדשאים.

הנה זה יסוד בבריאה כולה שאין נותנים שום דבר בלא תפילה, והוא אמנם חידוש וגילוי גדול בענין התפילה, וכשנעניין בשטחיות הסיפורים בתורה נראה ברור זה הסוד.

הנה לנו האבות הקדושים שלא השיגו שום דבר בלא תפילה. (ע"ש שהאריך לצטט את כל הפסוקים) ושאל המשגיח זצ"ל: "וכי לא היה להם לאבות ולאמהות הקדושים די זכויות במה שיוושעו?! ואף על פי כן לא בא אליהם כלום בלא תפילה.

ומה לנו יותר מזה, הלא כל גאולת מצרים אשר כבר הובטחו עליה, ונשבע ה' על זה לאבותינו הקדושים לאברהם ליצחק וליעקב, ואף על פי כן הנה נאמר "וישמע ה' את נאקתם", ובלא תפילה לא היו נגאלים.

וכן במעשה העגל, וכן במרגלים, וכן בקרח, הכל לא נושעו אלא דוקא על ידי תפילה!

להשתומם נורא, איך שכך הוחקקה כל הבריאה מעיקר יצירתה, שהכל על פתח הקרקע יעמוד, ולא יצמח ולא יינתן כלום, לא הישג של גשמיות ולא הישג של רוחניות עד יבוא האדם והוא מפתח הקרקע יקחם, ובמה הוא לוקחם? - בתפילה!"

ועי"ש שסיים: "יתבונן נא האדם בכל האמור בהכרח של תפילה ובאשרה הגדול, כי מובטח הוא ודאי בטוב תוצאותיה!"

תפילה היא ה”אומנות” של כלל ישראל!

איתא בילקוט שמעוני על הפסוק (שמות יד, י): ”ויצעקו בני ישראל אל ה'” - ”תפסו להם אומנות אבותם”. מבואר בדברי הילקוט שתפילה היא האומנות של כלל ישראל.

המשגיח רבי נתן וואכטפויגל זצ”ל היה אומר על פי זה: אדם שרכש מקצוע והתמחה בו, וכל פרנסתו תלויה במקצוע זה, יודע הוא שעליו לשמור ולטפח את ההתמחות שלו בכל מאודו. כי אם יזלזל בזה הוא עלול להגיע לפשיטת רגל...

עלינו לדעת ולשנן: האומנות המיוחדת של כלל ישראל היא התפילה וכל קיומם תלוי בה, וצריכים אנו להשקיע באומנות זו את כל כוחותינו!

חובת ההשתדלות

לאחר שהעמדנו יסודות ברורים, ראשית: התפילה היא התכלית והמטרה לכשעצמה, שנית: אי אפשר להשיג מאומה ללא תפילה, והיא אומנותינו בידינו, כדאי להדגיש נקודה חשובה נוספת אשר יש בה מן החידוש, אך קודם לכן נקדים:

כתב הרמח”ל זצ”ל בספרו מסילת ישרים (פרק כא): ”וכבר היה אדם יכול להיות יושב ובטל והגזירה היתה מתקיימת, אם לא שקדם הקנס לכל בני אדם ”בזעת אפיק תאכל לחם”, אשר על כן חייב אדם להשתדל איזה השתדלות לצורך פרנסתו, שכן גזר המלך העליון והרי זה כמס שפוע כל המין האנושי אשר אין להמלט ממנו, על כן אמרו (ספרי דברים כג): ”יכול אפילו יושב בטל, ת”ל ”בכל משלח ידך אשר תעשה”, אך לא שההשתדלות הוא המועיל אלא שההשתדלות מוכרח”.

נמצא שלאחר הגזירה - ”בזעת אפיק תאכל לחם”, כל שפע הנשפע לאדם מותנה בפעולת ה”השתדלות”, ובלעדיה לא ניתן להשיג מאומה. אמנם

פורים דיליה

מידת ההשתדלות תלויה בדרגתו של האדם באמונה ובטחון, אבל להפטר בלא כלום אי אפשר.

כה התפילה הוא מ"דרכי טבע"!

עתה נכונן יסוד מחודש בחובת ההשתדלות.

יש גמרא מפורסמת במסכת קידושין (דף כט:): "מזיק" אחד היה מצוי בבית מדרשו של אביו, וכל מי שהגיע ללמוד בבית המדרש היה ניזוק ממנו, לעתים אף הזיק גם כאשר שהו שם שני אנשים ביום למרות שאין דרך המזיקים להזיק לשנים ובודאי שלא באמצעו של יום.

יום אחד נודע לאביו שרב אחא בר יעקב עומד להגיע לבית מדרשו. ציוה אביו לתלמידיו, שאף אחד לא יזמין את רב אחא בר יעקב לביתו, ומתוך כך מוכרח יהיה ללון בבית המדרש ושמא מתוך חסידותו המופלגת יארע לו נס וכך יתפטרו מהמזיק הטורדן.

כך אכן אירע: בלית ברירה עלה רב אחא בר יעקב לבית מדרשו של אביו, והמזיק ניסה להזיק לו, ונדמה היה לו כמו נחש בעל שבעה ראשים. רב אחא בר יעקב התפלל על המזיק שימות, ובכל פעם שהתפלל וכרע נפל ראש אחד של המזיק, עד שהרגו לגמרי. למחר אמר להם רבי אחא בר יעקב: אלמלא שקרה לי נס הייתם מסכנים אותי.

והקשה המהרש"א זצ"ל על אתר: כיצד עשה זאת אביו - להכריח אדם לשהות במקום סכנה על צד הספק שיקרה לו נס, ועוד שאף אם יינצל בנס ינכו לו מזכויותיו.

ותירץ המהרש"א זצ"ל: צדקותו וחסידותו של רב אחא בר יעקב היתה כה גדולה שאביו בטוח היה שבכח תפילתו לא יהיה ניזוק ואף יהרוג את המזיק, וכאשר יתפלל אין זה קרוי נס, עכת"ד.

ומבואר בזה שההישגים הבאים לאדם מכח תפילתו אינם בגדר נס, אלא הם על פי "דרך הטבע", ואינם גורמים לניכוי הזכויות כלל.

”ואני תפילה” - המהות של איש יהודי!

ועכשיו שבאנו לכלל זאת שהתפילה פועלת על פי דרך הטבע, מחדש הגאון רבי מרדכי וינברג זצ”ל בספר שיחות מרדכי - אם כן מסתבר מאוד לומר שהתפילה נחשבת גם היא כאחת מגדרי ה”השתדלות”, ואדם הנושא תפילה לפני קונו על כל נושא שלא יהיה - יוצא בזה ידי חובת ההשתדלות..

הצד השווה שב”דורון - תפילה - ומלחמה”

המשגיח רבי יחזקאל לוינשטיין זצ”ל הביא ראיה נוספת לבסס יסוד זה, כתוב בתורה (בראשית לב, ט): ”ויאמר אם יבוא עשו אל המחנה האחת והכהו והיה המחנה הנשאר לפליטה”. ומובא ברש”י זצ”ל כי יעקב אבינו ע”ה התקין עצמו לשלושה דברים - לדורון לתפילה ולמלחמה.

ובפשטות נראה ששלושת הדברים אחד המה - וכשם שמלחמה ודורון מועילים בדרך הטבע להשיג מטרתם, כך פועלת גם התפילה בדרכה להשיג המבוקש. ולכן יעקב אבינו ע”ה אשר הכין את עצמו ללחום עם עשו ולרצותו באמצעות דורון כחלק מההשתדלות, מאותה הסיבה נשא תפילה לאביו שבשמים.

למדנו אפוא: התפילה מצד עצמה היא בריאה וטבע להשיג חפצו של אדם, וכשם שמחובת ההשתדלות - אסור לו לאדם לפעול נגד דרכי הטבע ולהכניס עצמו בסכנות ולבטוח על עזרת הבורא, כגון לשתות סם המוות, או להילחם עם חיות רעות, וזאת מפני שהקב”ה קבע בעולמו חוקי טבע, ואלו לא ישתנו שלא בדרך נס, כך גם אי אפשר להשיג מטרתו ומבוקשו בדרך הטבע ללא תפילה. אבל אם יתפלל - יתמלאו צרכיו בדרך הטבע ואף לא יתמעטו בכך זכויותיו!

החזו”א זצ”ל: ”האם כבר התפללת על כך?”

על אף שהדברים נראים חידוש - הם פשוטים וברורים בתכלית.

וכבר אירע מעשה באדם שהשתדל מאוד בענין מסוים ולא עלה בידו להשיג מבוקשו, בא אותו אדם לשאול את החזון איש זצ”ל האם להפסיק

פורים דיליה

להשתדל בזה. שאלו החזו"א זצ"ל: האם התפללת כראוי על הענין? והוסיף להטעים באוזניו: "כל זמן שלא התפללת על כך מעומק הלב אל ה', יש כאן חיסרון בהשתדלות, כי הקב"ה הטביע בטבע הבריאה שעל ידי תפילה יכולים להשיג רבות!"

משל ה"רופא המסור"

בספר טיב התפילה (עמ' תרפב) הביא בענין זה משל נפלא: רופא מסור ונאמן אשר מתוקף תפקידו ממונה היה ב"משמרת לילה" על מחלקה שלימה בבית הרפואה, באותה מחלקה מאושפזים היו חולים מסוכנים מאוד רח"ל.

ואכן נהג לעשות מלאכתו נאמנה, ועמד על ידם לתמכם ולסעדם, ולהעניק להם את הטיפול הדרוש להם, מתוך מסירות מיוחדת.

והנה בלילה אחד, מצבם של חולים רבים במחלקה החל להידרדר לפתע בו זמנית, הרופא אץ רץ בכל כוחו כאחוז תזזית ממיטה למיטה ומחולה אחד למשנהו, ועשה את כל אשר לאל ידו בכדי לנסות לייצב את מצבם, אולם מצבם החמיר מרגע לרגע, היה זה למעלה מכוחו של הרופא להשתלט לבדו על המצב החמור, ולדאבוננו הרב כמה מן החולים שבקו חיים על מטותיהם.

והנה בהיות הבוקר, כאשר מנהל בית החולים בא למקום ועודכן במתרחש - הקים קול מחאה וזעקה, כיצד יתכן שהרופא דגן לא עמד על משמרתו אלא התרשל במלאכתו, והעדות לכך שמספר חולים נפטרו באותו הלילה, מה שלא קרה זה זמן רב...

הרופא הוזמן לעמוד במשפט, בו נתבע על הפקר חיי אדם. לאחר שהתביעה הציגה את טיעוניה, הרופא לעומתם תיאר את מאורעות אותו לילה כיצד שירת במסירות עצומה את כל החולים, ולא נח אפילו לרגע קט, אלא רץ בכל כוחו מחולה לחולה, אין זאת אלא שמצבם הנורא הכריע אותם, "וכי יש בי כוחות של מלאך"?! התרעם על התביעה, "איך אתם

”ואני תפילה” - המהות של איש יהודי!

מעלילים עלי שהפקרתי חולים בו בזמן שהקדשתי עבורם את כל כוחי ומרצי”...

השופט שמע את טענות הצדדים עד תומם, ולאחר בדיקה מעמיקה של הדברים הודיע השופט: ”הרופא נמצא אשם בעבירה של הפקרת חיי אדם”...

כשמע זאת הרופא התפלא: מה רוצים ממני, מה לא עשיתי בשביל להציל חיי אדם. אך כאשר השמיע השופט את נימוקיו, התבהר לו פסק הדין...

ברגע שהחלה ההתדרדרות צריך היית לצעוק בקול גדול ”הצילו”, ולעדכן זאת במערכות הקשר, אם היו שומעים את קולך ופנייתך - כל הרופאים בסביבה היו באים לעזרתך, ואילו צוות שלם של רופאים ואחיות היו במקום יתכן מאוד שיכולתם להציל את כל החולים, מפני שאי בקשת עזרה דינה כעבירה של הפקרת חיי אדם!

כן הוא הדבר גם בענייננו, כאשר האדם יתבע בשמים על שלא עשה דבר זה או אחר, והוא ינסה להצדיק את עצמו ויאמר: ”השתדלתי רבות בדבר אך ללא הצלחה”. התשובה שתוצג בפניו: אם לא ביקשת והתפללת וזעקת לעזרה למי שביכולתו להושיע נחשב הדבר כחוסר השתדלות מצדך...

זוהי החשיבות של תפילה!

מדוע אמר הקב”ה: ”אל תוסף דבר אלי עוד”?

נסיים עם ראייה נפלאה נוספת בענין זה:

כתוב בפסוק (דברים ג, כו): ”אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה”, ומובא בשם הגר”א זצ”ל שביאר את הדבר על פי מה דאיתא בזוהר הקדוש: קבלה היתה למשה רבינו ע”ה שכל תפילה שיאמר בה פעמיים ”נא” - תתקבל. ולכן במעשה מרים מיד כאשר אמר (במדבר יב, יג): ”אל נא רפא נא לה” - נתקבלה תפילתו, כך היה כשרצה להיכנס לארץ, ברגע שאמר: ”אעברה

פורים דיליה

נא" הפסיקו הקב"ה ואמר לו: "אל תוסף דבר אלי עוד בדבר הזה". כלומר, אל תזכיר פעם נוספת את התפילה "נא".

על פניו הדברים נראים לכאורה מחוסרי הבנה, מפני מה הוצרך הקב"ה למנוע ממנו לסיים תפילתו, הרי אם ירצה בורא עולם לקבל את תפילתו, אזי די גם בפעם אחת "נא", ואם לאו - מה יועיל אם יאמר זאת פעם שניה?...

אלא רואים מכאן דבר נורא: ענין התפילה הוא חוק מוטבע בטבע העולם, וכך קבע הקב"ה בעולמו, שתפילה תהא נשמעת, ובכוחה לקרוע גזירות שנגזרו מלמעלה, לפיכך - כיון שהקב"ה לא רצה לשנות את הטבע ולא לקבל את תפילתו, לא הניח לו לסיימה.

לסיכום: ראשית - למדנו כי סוד הצלחתו של מרדכי היהודי, שהיה מרבה להתפלל בכל זמן - בין קודם גזר הדין ובין אחר ההצלה.

עוד הוכחנו שהתפילה היא מטרה ותכלית בפני עצמה, ולא רק כאמצעי להשיג מבוקשו.

נקודה נוספת: הכל עובר דרך שער התפילות, ואם האדם לא יתפלל, אפילו שמוכן לו השפע - לא יקבלו ללא התפילה.

ולסיום: תפילה היא חוק מחוקי הטבע - כאשר אדם מתפלל, הוא נענה משמים!

